

«Ziemassvētki ir Notikums, kas izmaina visu,» uzsver Līvānu Romas katoļu draudzes prāvests Juris Zarāns

Jana Skrivļa-Čevere

Jana Skrivļa-Čeveres foto

Priesteris Juris Zarāns ir dzimis Preiļu rajona Rožupē kā jaunākais bērns piecu bērnu ģimenē. Pēc Rožupes pamatskolas pabeigšanas iestājas Rudzātu vidusskolā, tūlīt pēc vidusskolas – Rīgas Garīgajā seminārā. Pēc tam trīs gadus studējis Venēcijā licenciātā kanoniskās tiesības jeb baznīcas likumus, Romā ieguvis doktora grādu. Starp un arī pēc studijām kalpojis Krāslavas, Aglonas, Ludzas un Līksnas katoļu baznīcās, kopš 2012. gada 23. septembra ir prāvests Līvānu draudzē, ir arī pasniedzējs Rīgas Garīgajā seminārā un Rēzeknes Augstskolā, bet no 2009. gada – baznīcas tiesnesis laulību lietās.

Kā tad ir ar tām laulību lietām Latvijā un vai, Jūsprāt, obligātie pirmslaulību kursi varētu ko vērst uz labu?

– Pie mums proporcionāli nav daudz cilvēku, kas pieprasa izskatīt laulības anulāciju, tomēr rindas ir. Tas tāpēc, ka Baznīcas tiesa Latvijā darbojas tikai 10 gadus, kas ir mazs laika posms, turklāt intensīvāk tā strādā vien pēdējos divus gadus.

Runājot par kursiem, baznīca vienmēr ir piekopusi pirmslaulību katehēzi, tiesa, uzreiz jājautā, cik daudzi no tiem, kas grib stāties laulībā, reģistrēt savas attiecības, pieiet tam nopietni? Kad cilvēki nāk un lūdz laulības sakramentu, būtu jābūt tā, ka viņi jau daudz ko zina un tikšanās reizēs tikai padziļinām viņiem svarīgos aspektus, nevis mācu visu no sākuma – kas ir laulības utt. Kā tu vari to visu iemācīt, ja cilvēks atnāk ar nenopietnu attieksmi un viņu neinteresē nekas – tikai saulaulā, turklāt jau pēc 2 – 3 mēnešiem? Nevieni kursi, lai cik ilgi tie būtu, to neizmainīs.

Jāatzīst, brīdī, kad jaunieši ir samīļējušies, diemžēl nereti viņi nav atklāti. To rāda arī mana otra pieredze – darbs baznīcas tiesā, kad skaties šo laulības anulāciju izmeklēšanas procesu, un redzi, ka, iespējams, viss varētu būt bijis citādi, ja tas pāris būtu atklātāks viens pret otru vai pret priesteri – pastāstītu par savām saubām.

Otra tendence ir tāda, ka cilvēki pirms laulību noslēgšanas diezgan ilgi dzīvo kopā. Un tad ir jājautā, ja jūs es piecu vai vairāk gadu laikā neesat iepazinuši viens otru, vai tiešām domājat, ka atnākšana pie manis uz šīm astoņām tikšanās reizēm ļaus vairāk iepazīt vienu otru? Stāšanās laulībā ir nobriedušu cilvēku lēmums, laulība ir divu cilvēku dabiskas attiecības un, ja cilvēki nav nobrieduši, problēma nav jāmeklē laulības institūtā. Tā būtībā ir sava veida izglītība, un audzināšanai jābūt modelim ģimenē, mēneša laikā to nevar izveidot. Tas būtu kā skolā – 12 gadus neko nedarīt un tad februārī izdomāt prasīt skolotājiem, lai mani perfekti sagatavo eksāmenam maijā. Tev bija dots šis laiks. Būtībā bērns kopš piedzimšanas gatavojas laulībai, un ir ļoti slikti, ka mēs nemācām bērnam, ko nozīmē būt mātei un tēvam, kas ir pirmā sūtība viņam kā cilvēkam, kas dibinās ģimeni. Diemžēl šodien mēs bērniem mācām dažādas profesionālās ievirzes, bet nemācām, ko nozīmē būt vecākam.

Pirmslaulību kursi var būt ļoti noderīgi, var ļaut paskatīties vienam uz otru citādi, bet, ja cilvēks atnāk piespiedu kārtā, kā saka, «nosēdēt», tad tas neko nemainīs. Ja pāris grib ar sevi strādāt, ar savām attiecībām, viņi atradīs veidu. Es mēdzu lietot vārdu – cilvēka briedums. Mūsdienās ir jāatzīst, ir visai daudz primitīvu pieaugušu cilvēku. Cilvēks ir pieaudzis, strādā, ir bērni, bet, paklausoties viņā, parunājot, šķiet, viņam nav ne dzīves pieredzes, ne dzīves gudrības. Un jāatzīst, ka lielākoties tas ir saistāms ar to, ka cilvēkam nav arī ticības.

Baznīca ir skola. Ja cilvēks regulāri piedalās baznīcas dzīvē, ieklausās priestera sprediķos, palasa literatūru, kas veicina garīgo attīstību un attiecības ar Dievu, viņš attīstās pats un skatās citādi uz pasauli apkārt, viņam ir cits skatījums uz lietām, cita pieredze, vērtību skala un līdz ar to arī attiecības ģimenē ar dzīvesbiedru, bērniem, kolēģiem. Ja cilvēks kādu iemeslu dēļ nav izaudzis, viņš pārtiek no tām sēnalām, ko var atrast žurnāliņos, interneta rakstos, *feisbukā*. Sabiedrība ir tik pārpludināta ar dažādu informāciju, arī tagad – nāk jauns gads un, ko tik nevar abonēt, ko tik nerakstīs – tāda astroloģija un šitāda ezotērika. Un cilvēks domā, ka tas ir tas, kas veido viņa dzīvi, izlasa un tic, ka tā ir taisnība.

Kāpēc ezotērika aizvien pieņemas spēkā? Jo tās pamatā ir atšķaidīta reliģiskā pieredze, kur ir samests viss. Ja tu, piemēram, nolem, ka būsi kristietis, būs jāsaskaras ar diezgan augstu prasību līmeni pret sevi – daudz kas sevī jāpārveido, kas prasa darbu, bet ezotērika no tevis neprasa neko – dzīvo, kā tev patīk. Un cilvēki tāpēc uzķeras, jo cilvēks ir palicis slinks, neprot strādāt ne fiziski, ne garīgi – viņam ir ērtāk pārtikt no šīm sēnalām. Cilvēks nenobriest, nav gatavs uz reāli racionālu spriestspēju, normālām nobriedušām cilvēku attiecībām, jo viss balstās tukšumā.

Vai un kā Baznīca spēj mainīties, vienlaikus saglabājot tradīcijas?

– Mans arguments vienmēr ir tāds, ka Baznīca iet laikam pa priekšu, nevis atpaliek, tomēr lielai daļai cilvēku, kas arī pieder Baznīcai, ir kristīti, tā joprojām asociējas ar antiķiem rituāliem. Dievs ir Mūžīgā Tagadne. Mēs – cilvēki – esam laikā un telpā ielikti, bet, pie Dieva, kā saka, laika nav.

Tradīcija šajā vārda nozīmē ir dzīves pieredze, Baznīcas dzīves pieredze, ko tā uzkrājusi gadsimtu laikā, un nevis arhaisms. Baznīcas pamats un autoritāte, no kurienes smelt gudrību, ir Svētie Raksti, Dieva atklātā patiesība, kas cauri gadsimtiem ir ļāvusi redzēt citādāk. Paraugoties uz Baznīcas vēsturi, katrā gadsimtā ir bijis kaut kas īpatnējs, ar ko Baznīca dzīvojusi, kas bijis aktuāls Baznīcā un reliģiskajās praksēs, piemēram, vienubrīd ļoti attīstīts bija Jēzus Sirds kults utt.

Šajā pieredzē, gadiem ejot, redzi lietas, kuras vairs nav aktuālas, tomēr Baznīcas pamata ceļš un mērķis vienmēr ir bijis un ir cilvēks. Tieši tāpēc Baznīcai ir drusku jāpielāgojas laikam, lai šo cilvēku saprastu, jo cilvēki mainās, paaudzes mainās – pirms 25 gadiem cilvēka mentalitāte bija absolūti citāda nekā tagad. Baznīcai ir jāsavienā šī tradīcija, uzkrātā gudrība, dzīves pieredze, bet vienlaikus tai nevajadzētu būt garlaicīgai, arhaiskai, tāpēc Dieva atklātā patiesība tiek pielāgota, skaidrota atbilstoši šodienai, mēģinot rast ceļus, kā šodienas realitātē palīdzēt cilvēkam dzīvot. Ne jau pasaule māca Baznīcai, kā dzīvot, bet gan Baznīca ir Pasaules Gaismas, tā rāda virzienu kā bāka – kur ir krasts un kur ir bezdibenis.

Par iešanu laikam līdzī noteikti liecina arī sprediķošanas māksla. Ja salīdzina, ko baznīcā sprediķoja, piemēram, aizvadītā gadsimta vidū, lai arī pamatelementi un pamatpatiesība ir tā pati, ko Dievs ir atklājis caur Svētajiem Rakstiem un kas būs ticības depozijs, kas nemainīsies un būs vienmēr tas pats līdz pat pasaules galam, tomēr tas skaidrojums, teikumi, vārdi ir citi. Ja agrāk cilvēkus, skaidrojot bausļus, baidīja ar mūžīgo degšanu ellē, šodien cilvēku vairs necenšas iebiedēt, bet gan mēģina viņam parādīt, ka attiecības ar Dievu ir ceļš pretī laimei, jo ikviens grib būt laimīgs.

Mūsdienās modē ir psihologi, visādas terapijas, bet tas nav nekas jauns, vakar izdomāts – grēksūdze ir pastāvējusi kopš seniem laikiem. Tie lielie biktstēvi, par kuriem varam lasīt baznīcas vēsturē, – Arsas prāvests, tēvs Pio – sēdēja biktskrēslā pat 17 – 18 stundas, cilvēki rindā gaidīja dienām, lai pieredzētu Dieva žēlastības darbošanos caur šo sakramentu. Šodien cilvēki ir vairāk attālinājušies no attiecībām ar Dievu, uzskata, ka tas ir kas lieks un nevajadzīgs. It kā mēs esam izauguši, bet ir sajūta, ka cilvēki atkal domā to pašu, ko senāk, ka Dievs ierobežo cilvēka brīvību, neļauj būt brīvam, un tad atkal meklē kaut kādus surogātus.

Mēs dzīvojam šodien nevis pirms simts gadiem. Esam ielikti šodien Dieva lielajā gudrībā, lai sapeltu tieši to, ko mums vajag. Parasti ir tā, ka paaudzes cikliski mainās – ir paaudze, kas novēršas no Dieva, un nākamā tad atkal viņu meklē, atriežas pie pamatiem, jo ir sapratuši, ka viņiem neder tas, kā dzīvojuši vecāki, gribas kaut ko vairāk. Tomēr cilvēka dabā nereti ir vēlme būt pārgudram – gudrākam par visiem, par Baznīcu, kā Latgale saka – «leluokam katūlam par pāvestu». Tā ir iekšējā lepnība, kas neļauj atzīt savu neziņu, bet viena no lietām, ko pieprasa ticības pieredze, ir pazemība – spēja «locīt ceļus» Dieva priekšā, atzīt, ka man ar sevi nepietiek, man vajag Dievu, es nāku pie Viņa, lai mani māca.

Tāpat vienmēr neizbēgams ir bijis starppaaudžu konflikts. Tie vecie, kuriem ir uzkrāta dzīves pieredze, nu saprot, kas bija darīts nepareizi, bet tie jaunie viņus vairs neklausā. Un tas vecais pirms gadiem 30 bija tieši tāds pats. Arī laikmets mums ir cits – nav laika *pātarim*, vienmēr atrodas kaut kas svarīgāks par garīgās dzīves, dvēseles kopšanu, attīstīšanu. Bet tad gribas jautāt – kāda ir jēga visam pārējam bez Dieva? Dievs jau neprasa no mums daudz – vien nelielu bērna uzmanību.

Lai kaut ko mainītu, ir jāiesaistās katram. Būtu labi, ja katrā draudzē būtu daudz aktīvu laju, jo viens pats nabaga prāvests noteikti nevar paveikt visu. Ikvienam ticīgajam vajadzētu būt aktīvam – liecināt par Dievu, sludināt evaņģēliju, vienkārti palīdzēt kaimiņam. Reiz lasīju, ka katoļu baznīca nereti ir līdzīga futbola spēlei – 50 tūkstoši sēž arēnā un vēro notiekošo, turklāt komentējot, bet 11–12 cilvēciņi (priesteri) skraida pa laukumu un izklaidē pārējos. Tā tam nevajadzētu būt.

Trīsdesmitajos gados baznīca bija citādāka, aktīvāka, bet robu iesita padomju laiki. Tagad būtu jāpaiet 35 gadiem, lai ir tā jaunā paaudze bez šīs būtībā šizofrēniskās pieredzes, kad visi dzīvoja dubultu dzīvi, slavīnot neizklausīto ideoloģiju, kurai pats netici. Tomēr mūsdienās savukārt ļoti izplatīta ir cita – patērētāju, *šopinga* ideoloģija. Cilvēki augas dienas pavadā tirdzniecības centros un aiziet no tiem vēl tukšāki – arī garīgi, apzaguši sevi, neizmantojot laiku lietderīgi.

Pāvests Francisks nupat atklāja Jubilejas Svēto gadu. Pastāstiet nedaudz, kas tas ir un kā radies!

– Par to, kāpēc tieši šis gads tiek izsludināts, kāds tam ir iemesls un kāda būs motivācija, mērķis, pāvests vēstīja, atverot durvis, un to var izlasīt arī pāvesta izdotajā bullā, kas atrodama, piemēram, mājaslapā www.katolis.lv (<http://ej.uz/r6f5>).

Runājot par vēsturi, baznīcā Jubilejas gadus aizsāka svinēt pāvests Bonifācijs VIII – pirmais šāds gads bija 1300. gadā un tika saistīts ar biblisko jūdu tradīciju, ar Mozus likumu.

Jebkura Jubilejas gada būtība ir grēku piedošanas, izlīgšana ar Dievu un cilvēku starpā, aicinājums uz atgriešanos un gandarīšanu, arī atlaidas. Tas ir laiks, ko pavadām solidaritātē, cerībā, taisnībā, apņemoties ar prieku kalpot Dievam un dzīvot mierā ar visiem pārējiem. Pāri visam Jubilejas gads ir pats Kristus, kas atnes cilvēcei dzīvību un žēlastību. Par Svēto šo gadu sauc, jo to ieskauj dažādi reliģiskie riti un tāpēc, ka tā perspektīva ir katra cilvēka svēttapšana.

Pāvests Bonifācijs VIII bija paredzējis, ka Jubilejas gads tiks svinēts reizi gadsim-

tā, taču 1475. g. tika nolemts to svinēt reizi 25 gados, lai katra paaudze vismaz reizi dzīvī varētu to piedzīvot. Kopš tā laika parastie Jubilejas gadi notiek ik pēc 50 vai 25 gadiem, taču baznīcas vēsturē līdz šim ir bijuši arī 64 ārkārtas jubilejas gadi, kuri ilguši no dažām dienām līdz pat gadam.

Šīs tradīcijas aizsākumi atrodami 16. gadsimtā, un iemesli ir bijuši dažādi. Kā pirmais ārkārtas jubilejas gadu 1585. gadā izsludināja pāvests Siksts V sakarā ar savu iecelšanu par pāvestu, viņa piemēram sekoja arī vairāki viņa pēcteči. Ārkārtas jubilejas gadi izsludināti arī, lai veicinātu mieru starp kristiešiem, kādam konkrētam reģionam vai kontinentam, īpašos vēsturiskos notikumus, piemēram sakarā ar veiksmīgu koncila beigšanos, svinot 50 gadus kopš Marijas Bezvainīgās ieņemšanas dogmas pasludināšanas utt. Līdz šim pēdējais ārkārtas jubilejas gads bija 1983. gadā Jāņa Pāvila II izsludinātais sakarā ar mūsu pestīšanas – Jēzus nāves pie krusta – 1950. gadadienu.

Jubilejas gads vienmēr sākas ar svēto durvju atvēršanu, kas ir kā simbols, kas simbolizē Kristu, caur kuru mēs ieejam Dieva žēlsirdībā, jo Kristus ir teicis: «Es esmu durvis. Kas ieies caur mani, tas būs pestīts». Parasti tās ir vienas durvis, kas ir no iekšpuses aizmūrētas un tiek atvērtas tikai Svētā gada laikā. Šīs durvis atrodas četrās lielajās pāvesta bazilikās Romā – Sv. Pētera, Sv. Marijas Madžori, Sv. Jāņa Laterāna un Sv. Pāvila bazilikā, taču šogad galvenās durvis tiek atvērtas baznīcās un katedrālēs visā pasaulē, padarot šo rituālu pieejamu vairāk cilvēkiem.

Jūsu vēlējums Ziemassvētkos...

– Mans novēlējums un pārdoms varētu būt –, gatavojoties Ziemassvētkiem, atcerēties, ka mēs negatavojamies vienkārši svētkiem, kā to darām, gatavojoties, piemēram, dzimšanas vai nāves dienām, kapusvētkiem un Jaungadam, kas norit ik gadu un patiesībā nekādu lielu iespaidu uz mums neatstāj. Gatavojoties Ziemassvētkiem, mēs gatavojamies Notikumam, un ir svarīgi atnākt Ziemassvētkos uz baznīcu, jo tas palīdz ikvienam iekļauties šajā vēsturiskajā Notikumā, kad Dievs kļuva Cilvēks, aktualizēt šo Notikumu, sākt to izdzīvot.

Eglīte, dāvanas Ziemassvētkos – tas viss ir otršķirīgi. Galvenais ir, ka es redzu – Dievs kļuva cilvēks. Es to dzirdu Svētajos Rakstos, dzirdu tautas lūgšanā, redzu Betlēmes atveidojumā, un tas man palīdz palikt šajā ticības Noslēpumā.

Kļūstot par Cilvēku, Dievs tagad vienmēr ir ar mums, kā teikts Mateja evaņģēlijā: «Es esmu pie jums ik dienas līdz pasaules galam». Mani var pamest visi – tēvs, māte, brāļi un māsas, radi un draugi, kaimiņi, visi var no manis novērsties, bet kopš šīs Dieva iemiesošanās, kļūšanas par Cilvēku, Viņš vairs nekad mani nepamet, Viņš vienmēr ir mans Brālis, vienmēr ir man blakus.

Viņš ir tik ļoti ar šīm saitēm sevi savienojis ar cilvēci, ka Viņš nevar citādi. Un tāpēc tie nav svētki, bet gan Notikums, Notikums, kas izmaina visu. Jo, ja es esmu bez Kristus, ja Dieva Vārds nekļūtu par Miesu, man nebūtu ne evaņģēlija, ne apustuļu darbu, ne Svēto Rakstu Jaunās Derības – mēs joprojām dzīvotu kā ebreji vai musulmaņi, nebūtu jauna pasaules redzējuma, nebūtu apsolījumu par augšāmcelšanos, nebūtu konkrēta mūžīgās dzīves pierādījuma, tas viss būtu tikai praviešu vēstījumi.

Ar šo Notikumu ļoti radikāli izmainās cilvēces stāvoklis. Tas bija Dievs, kas iegāja mūsu vidū tik stipri, sevi saistīja cilvēciskām saitēm tik spēcīgā veidā, ka viss mainās – dzīves vīzija, uztvere, attiecības, un to mēs redzam cilvēkos, kas ļaujas šīm ticības piedzīvojumam, kas šo Notikumu uztver nopietni nevis tikai kā vienu no svētku dienām.

Novēlu ikvienam nepazaudēt Ziemassvētkus, nepārvērst tos par tukšu svētku dienu. Lai tas patiesām ir Notikums, kurš, uz mirkli apstājoties, liek apjaust – Dievs ir tik tuvu. ■